

Reproduksiya və siluet.

Repreduksiya haqqında məlumat.

Latın mənşəli olan bu sözün mənası hər hansı bir sənət əsərinin surətinin istənilən dəyda çıxarılması deməkdir. Rəssamlıqda elə kamil sənət əsərlərinə təsadüf olunur ki, məhşur dünya muzeyləri, şəxsi kolleksiyaçıları həmin əsəri mütləq əldə etmək istəyirlər. Lakin rəssam həmin əsərdən 2 ədəd çəkə bilər. Yəni hər hansı bir əsərin ən çoxu 2 orijinalı ola bilər. Odur ki, əsərin üzünə mətbəə yolu ilə çoxaldılır. Surəti çoxaldılmış əsərlərə reproduksiya deyilir.

Siluet haqqında məlumat.

Siluet kölgəyə bənzər berrəngli şəkillərə deyilir. XVIII əsrdə Fransada maliyyə naziri olmuş Siluetin familyası ilə əlaqədar olmuşdur. O zaman rəssam onun portretini çəkmiş və hamının xoşuna gələn bu portret məhşurlaşmışdır. Hazırda siluet vasitəsilə qara rəngdə ağ fonda, ağ rənglə qara fonda insan, heyvan, əşya, təbiət nümunələri əks etdirilir. Lazım olduqda formaları qayçıyla kəsilir.

Kontraslıq və tonun verilməsi

Rəssamlar rənglərin gücünü parlaqlığını artırmaq üçün əks rənglərdən istifadə edirlər. Məs: qırmızı rəng yaşılın, sarı rəng göy rəngin yanında daha parlaq, şəffaf görünür. Buna kontrast deyilir. Kontrast fransız sözü olub ziddiyyət deməkdir. Hər hansı bir əşyanın işıq mənbəyinə yaxınlaşdıqda, onun işıq düşən tərəfi digər tərəflərdən daha yaxşı, daha parlaq görünür. Işıq düşməyən tərəfdə cizgilər tutqun olduğundan o qədər də nəzərə çarpmır. Işıq düşən səthin sərhədi tutqun tərəfə nisbətən təzadlı olacaq. Rəssamlar əsərdəki kontrastı əks rənglərin köməyi ilə əldə edirlər. Kontrast yaratmaq üçün təbii rənglərdən istifadə etmək lazımdır. Hər bir rəngin qonşuluqdakı rənglə münasibətdə və ya işıqlanmada müxtəlif təzadları, keçidləri olur. Rəng keçidlərini özünə tabe edən başlıca rəng ahənginə “ton” deyilir. Əsərin koloriti tonla müəyyən olunur. Kolorit əsərin estetik dəyərini bədii emosional qüvvəsini təşkil edən ən güclü koloritə görə də bir-birindən fərqlənir.

İllustrasiya haqqında məlumat

İllustrasiya-latin sözü olub, təsviri incəsənət,işıqlandırma, əyani təsvir deməkdir. Kitab,jurnal,dissertasiya və s bu kimi olan nəşrlərdə mətnlə bağlı şəkillər;

Bir kitabın mətni ilə əlaqədar olan və bu mətnin izahına kömək edən şəkil;

Mətni müşayət edən və onu tamamlayan təsvir(rəsm,qravür,fotoşəkil,reproduksiya,xəritə,sxem və s) bədii və elmi əsərlərin obrazlı şərh edən təsviri sənət sahəsi;

İllustrasiya rəssam tərəfindən yaradılan çizmə,eskiz,qaralama,rəngləmə,fotoqrafiya və yaxudda başqa növ şəkillərin qrafiki təsviridir.

Mənşəyi latın dilindən gəlib, illustratio, illustro kimi ifadə olunaraq maarifləndirmək,şüalandırmaq mənalarını kəsb edir.

İllustrasiya-sənətkaranə təsvirlər:

Məsələn:mətn,şeir,radio,moda,jurnallar markalar və həmçinin tez-tez uşaq kitabları üçün hazırlanan illustrasiya da aid edilir.

Natura formalarının təsvirinin əsas metodları və prinsipləri

Rəssamlıq sahəsində mütəxəssislərin hazırlığı iş peşə təhsili sistemində rəsm(rəsm əsəri) aparıcı yer tutur. Rəsm üzrə təsvirə hazırlıq zamanı tələbə naturanın(yəni canlı modelin) şəklini çəkmək üçün rəssamın qarşısında duran şəxs bəzə oynağı ilə birlikdə başından tutmuş insan bədənində qədər həndəsi cisimlərdən başlayaraq xətt konstruktiv rəsmi yerinə yetirmə üzrə nəzəri biliklərə və praktiki təcrübəyə malik olmalıdır.

Ən başlıca özəlliklərdən biri canlı müşahidədən, mücərrədliyə keçid bacarığı, məs:başın xarici formasından başlayaraq bu mürəkkəb formanın xarakteriki müəyyən edən konstruksiya tənəsüb(proporsiya) kimi daxili quruluşa keçmək bacarığından ibarətdir. Bununla tələbə rəsm quru və izometrik alınmasına yol verməmək üçün canlı seyr ilə (tamaşa) mücərrədliyi(abstraksiya), uyğun şəkildə birləşdirmək qabiliyyətinə malik olmalıdır. İş prinsipi sadəlikdən mürəkkəbliyə vahidlikdən detallara sonra isə ümumi nəticəyə gəlməyə rəsm müxtəlif mərhələlərində təhlil və sintez ahəngliyinə keçməkdən ibarətdir. Uzun müddətli rəsm əsərinin yerinə yetirdiyi zaman bütün iş prosesini ayrı ayrı mərhələlərə ayırmaq və onları metodik ardıcılıqla yerinə yetirmək məqsədə uyğundur.

Rəsm əsərlərində insan təsviri

Rəsm əsərlərində insan təsviri xüsusi yer tutur. Rəssam insanı çəkərkən müşahidə aparır. Onun hissələri arasındakı xüsusiyyətləri müəyyən edir. İnsanın müxtəlif yaş dövrlərində boyu dəyişsə də onun bədən hissələri arasındakı uyğunluq dəyişmir. Rəssamlar da öz əsərlərində bu uyğunluğu nəzərə alırlar. Rəsm əsərlərində insan əsas təsvir obyektlərindən biridir. Süjetli rəsmlər çəkən zaman onlardan geniş istifadə edilir. İnsanı təsvir edərkən sadə və sifətin cizgiləri, geyim tərzii deyil, daxili aləmi də göstərilir. Bunun üçün rəssam müşahidələr aparır və çəkdiyələrinə öz münasibətini də bildirir. Rəssam insanı şən, sevincli təsvir edərkən əlvan rənglərdən daha çox istifadə edir. Sakit, qəmli, kədərli obrazlar yaradılmasında isə soyuq sakit rənglərə üstünlük verir. İnsan sifətinin ifadəsi mimika adlanır. Şəkli çəkməyə başlayarkən proporsiyanın müəyyən edilməsi vacibdir. Bunun üçün şəklin enini və hündürlüyünü qeyd etmək və qurulmaya dəqiq riayət etmək lazımdır. Ölçülər dəqiq tətbiq olunmasa rəsm formata yerləşməyə bilər. İnsanı çəkərkən ölçü vahidi kimi onun başı götürülür. Böyük insan başının ölçüsü bədəndə 8 dəfə yerləşir. Yeniyetmədə 7 dəfə, körpə uşaqlarda isə 4 dəfə, məktəblidə isə 5 dəfə yerləşdirilir. Əllər çanağın ortasında, dirsək bel səviyyəsində, dizlər isə ayağın tam ortasında yerləşir. Böyük insanın əllərinin uzunluğu başın ölçüsü nisbətində 3 dəfə, çiyinlərdə 2 dəfə götürülür. Kişilərdə çanağın eni başın yarısı qədər, qadınlarda isə 1.25 dəfə götürülür. Ayaqların uzunluğu başın hündürlüyü nisbətində 4 dəfə ölçülür. Gövdə isə başın hündürlüyünün yarısına bərabərdir.

Kontur üsulu ilə rəsm əsərlərinin işlənməsi və rəsmin yerinə yetirilmə mərhələləri

1. Obyektin ümumi formasını bu formanın xarakterini diqqətlə müşahidə etmək, format seçimi, rəsm etmə fəaliyyətində əsas mərhələlərdən sayılır.
2. Mütənasib (proporsional) hissələrin quruluşu, tonluğun müşahidəsi və düzülüşü.
3. Rəsmdə naturaçının konstruktiv plastik keyfiyyətlərini müşahidəsi və düzülüşü.
4. Naturanın anatomik təhlili.
5. Naturanın müfəssər (hərtərəfli) xarakteristikası.
6. Təsvirin yekunu

Rəsm savadının nəzəri məsələlərinə aşağıdakılar aid edilir:

Kompozisiya quruluşu qaydaları;

Prespektiv əsaslar;

Konstruktiv rəsm çəkmə tələbləri;

Rəsmdə işıq və kölgə qanunları;

Səthdə ölçünün təsvir xüsusiyyətləri;

Rəsmin öz gedişi və qaydaları;

Plastik anatomiya bilikləri;

Praktiki peşə bacarıq və təcrübəsinə tənəsüb (proporsiya) xarakterləri: təsviri müşahidə qabiliyyəti və zövq, əşyaların və tənəsüblərin eyni zamanda aparılan müqayisəsində qavrama vahidliyi daxildir. Modelin formasının düzgün verilməsi və quruluşu üçün qabaqcadan onun eskizi çəkilməli sonra ümumidən ayrı-ayrı xüsusiyyətlərə daha sonra isə yenidən ümumiliyə keçmək ardıcılığına riayət edilməklə onun xətti rəsminə keçilməlidir.

Rəsmdə gipsin faktor xüsusiyyətlərinin verilməsi üçün müxtəlif cizgilərə(ştrixləmə) üsullarını bilmək vacibdir. Burada karandaşdan istifadə texnikası bundan əlavə rəsmi ifadəli vasitələrindən istifadə etmək qabiliyyəti böyük rol oynayır. Rəsmdə çirkinliyə yol vermək olmaz. Karandaşın imkanından istifadə edərkən tonun mütləq dərinliyinə varmaq tələb olunur. Gipsin məhz ağ material olduğunu(tonallığı) unutmamaq olmaz.

Təsviri sənətdə üslub və texnika.
Bəhruz Kəngərli.

Bəhruz Kəngərli 1892-ci il 22 yanvar Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. Uşaq ikən ciddi xəstəlik keçirən Kəngərli ağır eşitdiyindən ümumtəhsil məktəbinə gedə bilməmiş, rəssamlığa meyl göstərmişdir. Tiflisdə Qafqaz incəsənəti təşviq cəmiyyətinin nəzdindəki boyakarlıq və heykəltaraşlıq məktəbində oxumuşdur. Bəhruz Kəngərlinin rəssam kimi püxtələşməsində Cəlil Məmmədquluzadənin və Molla Nəsrəddin jurnalının böyük rolu olmuşdur. Yaradıcılığının ilk dövründə müəllimi Molla Nəsrəddinçi rəssam Şmerlinqin portretini çəkmişdir. 1914-cü ilin iyununda rəssamın Naxçıvandakı ilk böyük sərgisi və orada göstərilən rəsmlər həyərtilərini heyran etmişdir. Cəmi 7 il yaradıcılıq fəaliyyəti ilə məşğul olmağa macal tapmış B. Kəngərli 2000-ə yaxın rəsm əsəri yaratmışdır. O realist ifadəliliyi yüksək bədii estetik dəyəri ilə diqqəti cəlb edən çoxlu portret, mənzərə, natürmort çəkmişdir. Dövrünün qabaqcıl ziyalılarının, sadə insanların portretləri mövzu aktuallığına və idea məzmununa görə bugünün ictimai-siyasi hadisələri ilə səsleşən: “Qaçqınlar” silsiləsinə daxil olan portretlər canlılığı və psixoloji ifadəliliyi ilə fərqlənir. Rəssamın yaradıcılığında mənzərə janrı mühim yer tutur. Onun mənzərələrində təbiət gözəllikləri “şəlalə”, “dağlıq mənzərə”, “ay işığında”, “Günəş batarkən”, “köhnə qala”, “Əliabad kəndində darvaza”, “Möminəxatun türbəsi”, “İlin fəsilləri” və.s əsas yer tutmuşdur. B.Kəngərli 1918-1920-ci illərdə erməni daşnaqkarlarının Azərbaycanda törətdikləri faciələri təsvir edən silsilə əsərlər yaratmışdır. 1922-ci ildə fevralın 7-də 30 yaşında vəfat etmişdir.

Tahir Salahov.

Tahir Salahov 1928-ci il noyabr ayının 29-da Bakı şəhərində anadan olub. 1937-ci ildə onun atası Teymur Laçın rayonunun birinci katibi vəzifəsinə təyin edilmişdir. Bu onun sonuncu iş yeri olmuşdur. 1937-ci il sentyabrın 29-da atasını həbs edib, ona trotskist-zinoviyevçi əks-inqilabçı təşkilatının üzvü, ziyankar, terrorçu və Azərbaycanı SSRİ-dən ayırmağın təşəbbüskarı kimi dörd ən ağır ittiham irəli sürüb, xalq düşməni damğası vurdular. O, doqquz aydan sonra iyulun 4-də isə güllələnmişdir.

Evdar qadın olan anası Sona xanım beş uşaqla tək qalmışdır.

1945-ci ildə Bakı şəhərində orta məktəbi bitirmişdir. 1950-ci ildə Əzim Əzimzadə adına Bakı Rəssamlıq Məktəbini bitirib, daha sonra V.İ.Muxina adına Leninqrad ali rəssamlıq sənaye məktəbinə daxil olmuşdur. 1951-ci ildə V.İ.Surikov adına Moskva Dövlət Rəssamlıq (İncəsənət) İnstitutuna daxil olmuşdur. 1955-ci ildə "Dalğa" və "Estakada" adlı ilk əsərlərini çəkmiş, ümumittifaq, xarici və respublika sərgilərində iştirak etmişdir. O, 1957-ci ildə V.İ.Surikov adına Moskva Dövlət Rəssamlıq İnstitutunu rəssam-nəqqaş peşəsi üzrə bitirmişdir. 1958-ci ildə "Səhər eşelonu" əsərini çəkmişdir. 1959-cu ildə "Rezervuar parkı", "Neftçi" əsərlərini çəkmişdir.

1960-cı ildə "Təmirçilər" və "Qara Qarayevin portreti" əsərlərini çəkmişdir. 1960-1961-cı illərdə Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının məsul katibi, sonra dosent vəzifəsini yerinə yetirmişdir. 1960-cı ildə "Xəzər üzərində" əsərini çəkmişdir.

Tahir Salahov Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı olmuşdur. O, 1963-cü ildən 1974-cü ilə qədər M.Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunda professor vəzifəsində çalışıb.

1967-ci ildə Oktyabr inqilabının 50 illiyinə həsr olunmuş Ümumittifaq bədii sərgisində "Abşeron qadınları", "Bəstəkar Fikrət Əmirovun portreti" və "Aydan" işləri ilə iştirak etmişdir.

1979-cu ildə Tahir Salahovun Yaponiyanın Tokio və Çexiyanın Praqa şəhərində əsərlərinin fərdi sərgisi təşkil olunmuşdur.

Tahir Salahov 1984-cü ildən 1992-ci ilə qədər V.İ.Surikov adına Moskva Rəssamlıq İnstitutunun Rəssamlıq və kompozisiya kafedrasının müdiri işləmişdir. 1986-cı ildə "Xəzərdə səhər" əsərini çəkmişdir.[1] 1987-ci ildə Fransa İncəsənət Akademiyasının müxbir üzvü seçilmişdir.

1998-ci ildə Qırğızıstan Respublikasının Rəssamlıq Akademiyasının həqiqi üzvü, Azərbaycan Ekoenerji Beynəlxalq Akademiyasının akademiki və İspaniyanın San-Fernando Güzəl Sənətlər Kral Akademiyasının müxbir üzvü seçilmişdir.

2011-ci ildə Avropa Elm və İncəsənət Akademiyasının həqiqi üzvü və Almaniya Rəssamlar İttifaqının fəxri üzvü seçilmişdir.[15] 2012-ci ildə Ulyanovskda keçirilən A.A.Plastova adına təsviri incəsənət sahəsində beynəlxalq mükafatın - "Beynəlxalq Adlar" nominasiyasının laureatı adına layiq görülmüşdü. 2012-ci ildə Bakının İçərişəhər tarixi-memarlıq qoruğunun İlyas Əfəndiyev küçəsində ev-muzeyi açılıb. Ev-muzey Tahir Salahovun Azərbaycan dövlətinə bağışladığı özünün rəsm əsərlərindən ibarət kolleksiyası və şəxsi arxivi əsasında yaradılıbdır.

Tahir Salahovun əsərlərinin bir qismi xalça üzərinə köçürülmüş və 2018-ci ildə Bakıda keçirilən "Ənənələrin izi ilə" adlı sərgidə nümayiş olunmuşdur. Bu işlər xalçaçı rəssam Tariyel Bəşirov tərəfindən 10 il müddətinə hazırlanmışdır

1947-ci ildə Tahir Salahov Vansetta Qarayaqubova ilə ailə həyatı qurub. Vansetta xanımla Tahir Salahovun nikahından Lara Salahova (1949), Alagöz Salahova (1953) və Aydan Salahova (1964) adlı 3 qız övladı dünyaya gəlib. Lakin sonradan cütlük arasında münasibətlər pozulub. Boşandıqdan sonra Tahir Salahov Varvara Salahova ilə ailə həyatı qurub. Onların 1977-ci ildə İvan Salahov adlı oğlu dünyaya gəlib.

Tahir Salahov barədə olan fikirlər:

"Tahir Salahov – rənglər dünyasının hökmdarıdır!" - Kiril Lavrov

"Tahir Salahov boyakarlığın dəzgah formasının incəliklərini dekorativ-tətbiqi sənətdən əxz edilmiş monumentallığın vüsəti, uralığı və aydınlığı ilə əlaqələndirməyi bacarır. Onun "Bəstəkar Qara Qarayevin portreti", "Təmirçilər" və digər əsərləri bu qəbildəndir." - Aleksandr Kibalnikov

"Tahir Salahov öz sənəti ilə bizi həmişə sevindirir. Onun emalatxanasına, çəkdiyi rəsmlərə, palitrasına və ətrafındakı insanlara, onun bir anda işıq saçan gözlərinə baxanda həmişə heyranlıq hissləri keçirirsən, düşünürsən ki, bütün bunlar necə də gözəldir." - Zurab Sereteli

"Tahir Salahovun yaradıcılığı sehrlı qüvvəyə malikdir. Onun əsərləri rəngarəng və realistdir." - Pyer Karden

Təsviri sənətdə üslub və texnika.

Maral Rəhmanzadə.

Maral Rəhmanzadə 1916-cı il iyulun 23-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda (1930-1933) və Moskva Rəssamlıq İnstitutunda (1934-1940) oxumuşdur.

1940-cı ildə institutu bitirən qrafika ustası Moskvada "Xudojestvennaya literatura" nəşriyyatında işə düzəlir. 1941-ci ildə rəssamın atası repressiyaya məruz qalır, onu xalq düşməni elan edirlər. Altı ay sonra o, Daşkənd həbsxanasında vəfat edir.

M.Rəhmanzadə Moskvada işini buraxıb Bakıya qayıtmalı və yaradıcılıq fəaliyyətini burada davam etdirməli olur. Bakıya qayıdan gənc rəssamın elə həmin ildən "Maral Rəhmanzadə" imzalı əsərlər silsiləsi başlanır.

"Mənim bacılarım"da, "Bizim qızlar"da Azərbaycanın bütün qadınlarının obraz payları var. "Doğma Vətənim", "Azərbaycan" tabloları ölkəmizi ibtidaidən aliyyə doğru nüans bə nüans vəsf etməkdədir.

Yaradıcılığının erkən dövründə çəkdiyi dəzgah rəsmləri silsilələrində ("Azərbaycan qadını keçmişdə və indi", 1940, "Qadınlar müharibə illərində", 1942) Azərbaycan qadınlarının həyatı öz əksini tapmışdır. Azərbaycan kəndinin həyatı, doğma təbiətin təsviri onun rəngli linoqravüra silsilələrinin mövzudur ("Bizim qızlar", "Mənim bacılarım", "Doğma vətənim", "Azərbaycan" və s. (1965-1975)).

Kitab qrafikası sahəsində də geniş fəaliyyət göstərmiş, bədii əsərlərə illüstrasiyalar çəkmişdir. Rəssam M.S.Ordubadinin "Qılınc və qələm", M.F.Axundzadənin "Aldanmış kəvakib", A.S.Puşkinin "Yevgeni Onegin" və M.Y.Lermontovun "Zəmanəmizin qəhrəmanı" əsərlərinə illüstrasiyaların da müəllifidir. Həmçinin bir sıra xarici ölkələrdə olmuş, həmin ölkələrin həyatından silsilə qravüralar yaratmışdır ("Çexoslovakiyada", 1959-1960).

Əsərləri xarici ölkələrdəki incəsənət sərgilərində (İngiltərə, Fransa, İtaliya, Yaponiya, Avstraliya, Belçika, Suriya, Livan və s.) nümayiş etdirilmişdir. Dəfələrlə Moskvada, Bakıda və Azərbaycanın digər şəhərlərində, eləcə də Şri-Lankada (1958), Kubada (1964) və İranda (1991) fərdi sərgiləri göstərilmişdir. Əsərləri Tretyakov qalereyası (Moskva), R.Mustafayev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyi, Azərbaycan Dövlət Rəsm Qalereyası və s. muzeylərdə, ABŞ və İngiltərədə şəxsi kolleksiyalarda saxlanılır. Qırmızı Əmək Bayrağı ordeni, "Şərəf nişanı" ordeni, Azərbaycanın "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir. "Azərbaycan neft ölkəsidir", "Bizim Xəzərdə" və "Avtoportret" tabloları rəssamın ən məşhur əsərləridir.

2008-ci il mart ayının 16-da vəfat etmiş və Mərdəkan qəbristanlığında torpağa tapşırılmışdır. M.Rəhmanzadə milli təsviri sənətin inkişafındakı böyük xidmətlərinə görə bir çox orden və medallara, o cümlədən "Şöhrət" ordeninə layiq görülmüşdür. O, Prezidentin fərdi təqaüdü idi.

Mükafatları: "Şöhrət" ordeni — 22.07.1996

Fərhad Xəlilov

Fərhad Xəlilov 26 oktyabr 1946-cı ildə anadan olub. 23 sayılı orta məktəbdə təhsil almışdır. İlk peşə təhsilini 1961–1966 illərdə Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbində almışdır. Daha sonra o, Stroqanov Rəssamlıq məktəbində və 1969–1975-ci illərdə Moskva poliqrafiya institutunda öz təhsilini davam etdirmişdir.

Fərhad Xəlilov 1987-ci ildə Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının sədri seçilmişdir. Rəssamın yaradıcılığında Abşeron motivləri əhəmiyyətli yer tutur. Çimərliklər və Abşeron görüntüləri, həmçinin Abşeron yarımadasının yaşayış məntəqələri - Nardaran, Buzovna, Zağulba, Maştağa, Mardakan və başqaları buna misal ola bilər.

Rəssamın əsərləri dəfələrlə keçmiş SSRİ ölkələrində, Avropada, həmçinin müxtəlif qalereya və sərgilərdə nümayiş etdirilmişdir. Azərbaycanın xalq rəssamı Fərhad Xəlilov 2006-cı ildə Azərbaycan incəsənətinin inkişafında göstərdiyi xidmətlərə görə "Şöhrət" ordeni ilə mükafatlandırılmışdır. 25 oktyabr 2016-cı ildə "Şərəf" ordeni ilə təltif olunmuşdur. 2017-ci ildə Müstəqil Dövlətlər Birliyinin "Birliyin ulduzu" mükafatına layiq görülüb.

